

novembar 2019.

MONITORINGOM DO SLOBODNIH MEDIJA

Istraživanje o slučajevima povrede prava
ličnosti u medijima 2016-2018

Marijana Camović
Bojana Laković-Konatar

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-9922-4-8
COBISS.CG-ID 39553040

ISBN 978-9940-9922-4-8

Izdavač: Sindikat medija Crne Gore
ulica: Njegoševa 7/2
email: sindikatmedija@usscg.me
www.sindikatmedija.me

Autorke: Marijana Camović, Bojana Laković-Konatar

Lektor: Predrag Nikolić

Prelom: Lavi Studio

Tiraž: 100 primjeraka

Datum: novembar 2019.

MAEIP

Ovaj dokument je dio projekta „Reforma pravosuđa: Unaprjeđivanje kapaciteta organizacija civilnog društva u doprinosu očuvanju integriteta pravosuđa“ koji sprovodi Centar za istraživanje i monitoring (CeMI), u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Mrežom za afirmaciju evropskih integracionih procesa (MAEIP), a finansiran je od strane Evropske unije i kofinansiran od strane Ministarstva javne uprave Crne Gore.

Sadržaj dokumenta je isključiva odgovornost Sindikata medija Crne Gore i ni na koji način ne može biti interpretiran kako zvanični stav Evropske unije, kao ni Ministarstva javne uprave.

Uvod – Zašto je bitno pitanje povrede časti i ugleda	4
Poštovanje prava ličnosti u Crnoj Gori	6
Kleveta je dekriminalizovana. Šta dalje?	8
Istraživanje	11
<i>Pregled stanja na nivou Crne Gore</i>	11
<i>Analiza perioda 2016-2018</i>	11
<i>Analiza</i>	13
<i>Šta smo utvrdili analizom presuda</i>	13
<i>Analiza postupaka</i>	14
Praksa Evropskog suda za ljudska prava	16
Zaključci	19
Bibliografija	20

UVOD – ZAŠTO JE BITNO PITANJE POVREDE ČASTI I UGLEDA

“Veliki broj tužbi za povredu časti i ugleda ukazuje na slabe mehanizme samoregulacije u Crnoj Gori”, rečenica je koja se često može pročitati u domaćim i međunarodnim izvještajima, a koja nije nikad potkrijepljena podacima koji to potvrđuju.

Upravo to je bio motiv za Sindikat medija Crne Gore (SMCG) da se upusti u istraživanje, čiji su nalazi pred vama, a koje će dati konkretan odgovor na pitanje da li su mediji i novinari u našoj državi zaista pod pritiskom zbog ove vrste tužbi i ako jesu koliko je taj pritisak osnovan. Smatrali smo da odgovarajući na to pitanje možda možemo dati odgovor i na sljedeća – da li su crnogorski mediji dovoljno profesionalni, da li novinari/ke rade u strahu od tužbi zbog povrede prava ličnosti i čemu služe mehanizmi samoregulacije na koju se oslanjaju.

Iako je kleveta u Crnoj Gori dekriminalizovana već osam godina, nema zvaničnih statističkih podataka o broju slučajeva u kojima su novinari/ke i mediji tuženi za povredu časti i ugleda, u privatnim parnicama. Djelimični podaci do kojih je ranije došao SMCG¹ pokazuju da su sudovi od 2011. do 2017. godine radili na 109 predmeta za nadoknadu štete zbog povrede časti i ugleda. Od medija je, u tim slučajevima, traženo više od milion eura, dok je u 24 usvojena predmeta dosuđeno da mediji plate

45.300 eura. Zbog toga smo se u ovom istraživanju fokusirali na period o kojem se ništa ne zna, ili su podaci nejasni i nepotpuni, a to su 2016, 2017. i 2018. godina.

SMCG je, u saradnji sa sudovima u Podgorici i Bijelom Polju, prikupio podatke o tome koliko je slučajeva naknade štete zbog povrede prava ličnosti (časti i ugleda) pokrenuto pred ovim sudovima od početka 2016. do kraja 2018. godine, koliko je bilo pravosnažnih presuda i koliko slučajeva je i dalje u radu. Gotovo svi ovi slučajevi bili su predmet naše analize koja se sastojala u monitoringu sudskih postupaka za sve aktivne predmete, kao i u analizi pravosnažnih presuda kako bi stekli uvid u sudsku praksu prilikom donošenja presuda.

Rezultat istraživanja je baza slučajeva nastalih u period od 2016. do kraja 2018. godine, uz podatke o tome: ko najčešće tuži, koji je povod, koji su mediji najčešće tuženi, kakav je ishod sudskih postupaka, odnosno koliko je tužbi prihvaćeno od strane suda, a koliko odbijeno, koji je iznos štete koji se dosuđuje, koliko traju postupci...

1 Camović M, Laković Konatar B, Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara 2018, Sindikat medija Crne Gore, Podgorica, URL https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/11/print_MNE_rezime_2018.pdf

Izveštaj sadrži nalaze monitoringa osnovnih sudova u Podgorici i Bijelom Polju jer je ocjenjeno da oni, kao najveći, vode i najveći broj slučajeva kada je ova tematika u pitanju. SMCG duguje zahvalnost predsjednicima tih sudova, Željki Jovović i Radulu Piperu koji su nam omogućili potpun uvid u predmete koje smo htjeli da analiziramo i na taj način dozvolili realizaciju ovog projekta.

Pitanje na koje smo tražili odgovor je i koliko tužilaca prije nego što podnese tužbu pokuša da riješi spor putem samoregulatornog tijela i na taj način dobije satisfakciju i izbjegne postupak pred sudom. Zanimljiv podatak je da se ispostavilo da pojedine sudije ne uvažavaju to što su mediji u postupku samoregulacije priznali svoju grešku i pokušali da isprave štetu, već to koriste kao dodatni argument u obrazloženju osuđujuće presude. Ta informacija je od velikog značaja i pokazuje da osim što treba edukovati zaposlene u medijima kako bi više poštovali Kodeks, treba i sudijama objasniti šta znači medijacija i koliko je bitno (i teško) slične sporove rješavati van suda i da to treba da bude bitna okolnost kada se donosi presuda.

Istraživanje o slučajevima povrede prava ličnosti u medijima 2016-2018. je samo prvi korak u istraživanju ovog, po našem mišljenju, jako aktuelnog i važnog problema, koji ne pogađa samo medije već i cjelokupno društvo.

POŠTOVANJE PRAVA LIČNOSTI U CRNOJ GORI

Izvodom iz jedne od ovogodišnjih presuda Višeg suda u Podgorici objašnjene su mogućnosti (prava i obaveze i onih koji se osjećaju oštećenim ali i medija) koje crnogorsko zakonodavstvo nudi kada je u pitanju povreda prava ličnosti. Riječ je o presudi Gž.br 1718/19 Višeg suda u Podgorici u pravnoj stvari tužilje E.K. protiv tuženog Y.M. doo iz Podgorice (u kojoj je tužilji dosuđeno 1.000 eura na ime povrede prava na čast i povrede ugleda, umjesto traženih 10.000 eura). U njoj se navodi da je „normirano pravo na potpunu slobodu ličnosti (čl.2016. st.1.); da su prava ličnosti, pored ostalih, pravo na čast i ugled (čl. 207.); lice kome je protivpravno prouzrokovana povreda prava ličnosti ima pravo na zaštitu u odnosu na svako lice koje je u tome učestvovalo i povreda prava ličnosti je protivpravna ako ograničenje tih prava nije zasnovano na zakonu (čl.209.st.1. i 2.); u slučaju povrede prava ličnosti sud će prema težini povrede i okolnostima slučaja dosuditi novčanu naknadu, vodeći računa o svim okolnostima slučaja (čl.10 a); radi zaštite prava ličnosti može se zahtijevati objavljivanje sudske odluke (čl.151.st.2.). Zakonom o medijima (Sl.list RCG, br.51/2002 i 62/2002) propisano je da su mediji u Crnoj Gori slobodni i da je zabranjena cenzura medija, kao i da Crna Gora obezbjeđuje i jamči slobodu informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama (ONU, OEBS, Savjet Evrope, EU) i da ovaj Zakon treba tumačiti i primjenjivati u skladu

sa principima Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, uz korišćenje prakse precedentnog prava Evropskog suda za ljudska prava (čl.1.), ali i da je osnivač medija odgovoran za objavljene medijske sadržaje, pa ako medij objavi programski sadržaj kojim se narušava zakonom zaštićen interes lica na koje se informacija odnosi ili kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, iznose ili prenose neistiniti navodi o njegovom životu, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu za naknadu štete protiv autora ili osnivača medija (čl.20).

U sudskim presudama na oba nivoa se često može uočiti pominjanje članova 20 i 28 Zakona o medijima, kao i prva tri, te sedmi član Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore. Član 20² Zakona o medijima predviđa odgovornost osnivača medija za objavljene programske sadržaje ukoliko tim zakonom nije drugačije određeno. Navodi se i da ako medij objavi programski sadržaj, kojim se narušava zakonom zaštićeni interes lica na koje se informacija odnosi, ili kojim se vrijeđa čast ili integritet pojedinca, iznose ili prenose neistiniti navodi o njegovom životu, znanju i sposobnostima, zainteresovano lice ima pravo na tužbu nadležnom sudu za naknadu štete protiv autora i osnivača medija. Ispravka ili odgovor su regulisani članom 28³ koji nalaže da se oni moraju objaviti bez izmjena i dopuna, na istoj strani štampe, odnosno u istoj emisiji elektronskog medija, u

2 Zakon o medijima Crne Gore, član 20, URL: <http://media.cgo-cce.org/2013/06/14-Zakon-o-medijima.pdf>

3 Zakon o medijima, član 28, URL: <http://media.cgo-cce.org/2013/06/14-Zakon-o-medijima.pdf>

kojima je objavljen programski sadržaj na koji se ispravka ili odgovor odnose.

Što se Kodeksa tiče on u prvom članu obavezuje novinare/novinarke da poštuju istinu i istrajno tražaju za njom, "imajući uvijek u vidu pravo javnosti da zna i ljudsku potrebu za pravičnošću i humanošću". U članu 2⁴ obavezuje novinare/novinarke da dopune nepotpunu i isprave netačnu informaciju. To se posebno odnosi na informaciju koja može nekome naškoditi. Ispravka mora biti istaknuta na odgovarajući način. Naredni član, tri⁵, predviđa obavezu da se dopuni nepotpuna i ispravi netačna informacija. Član 7⁶ glasi "novinar/novinarica je dužan/dužna da se krajnje pažljivo odnosi prema privatnom životu ljudi. Pravo na privatnost obrnuto je srazmjerno značaju javne funkcije koju pojedinac obavlja, ali je i u tim slučajevima nužno poštovati ljudsko dostojanstvo".

Osvrt crnogorskih sudija na presude Evropskog suda za ljudska prava se najčešće svodi na rečenicu da dosuđeni iznos, u slučaju izricanja osuđujuće presude, neće obeshrabrujuće djelovati na tuženog u njegovoj daljoj djelatnosti. Podsjećanja radi, ta rečenica je potekla iz predmeta Koprivica protiv Crne Gore u kojem je Sud u Strazburu utvrdio da je povrijeđeno pravo iz čl. 10 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda navodeći da su "naknada štete i troškovi koje je po nalogu suda podnosilac

predstavke trebao da plati tužiocu veoma značajni čak i kada se uporede sa najvišim prihodima u tuženoj državi gledano generalno⁷. Taj stav je nametnuo i obavezu crnogorskim sudovima da "prilikom dosuđivanja naknade štete zbog povrede časti i ugleda vode računa da visina štete ne bude nesrazmjerna sa legitimnim ciljem ograničenja slobode izražavanja, odnosno da visina naknade štete ne bude obeshrabrujuća i proizvede odvratajući efekat za novinare i medije⁸.

4 Kodeks novinara/novinarke Crne Gore, URL: https://www.mminstitute.org/files/Kodeks_novinarar.pdf
5 *Ibid.*
6 *Ibid.*

7 *Koprivica protiv Crne Gore*, URL: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/presuda-Koprivica1.pdf>

8 *Vrhovni sud Crne Gore, Izvješataj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore, januar 2015 - jul 2017*, str. 43: <http://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/8601.pdf>

KLEVETA JE DEKRIMINALIZOVANA. ŠTA DALJE?

Iako su, poštujući preporuke Savjeta Evrope, kleveta i uvreda u Crnoj Gori dekriminalizovane polovinom 2011. godine, mogućnost tužbe po ovom osnovu i dalje predstavlja ozbiljan problem. Predstavnici medijske zajednice nemaju jedinstven stav da li je dekriminalizacija bila dobra ideja, pa se često mogu čuti stavovi da ju je potrebno ponovo vratiti u Krivični zakonik.

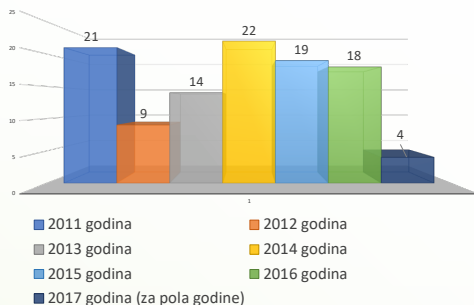
Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori, koju su radili eksperti Savjeta Evrope pokazala je da, iako je dekriminalizacija bila pozitivan napredak, „postoje indikacije da u nekim slučajevima ne postoji nezavisno sudsko odlučivanje u predmetima koji se odnose na klevetu i postoje tvrdnje da je ono pod uticajem političkih i drugih struktura vlasti“⁹.

Već godinama unazad u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori ističe se da je naša država postigla određeni nivo spremnosti u oblasti slobode izražavanja, ali da i dalje nije ostvaren napredak. Kao dodatak toj ocjeni, Evropska komisija je ranijih godina isticala i problem velikog broja tužbi za klevetu.

“Broj slučajeva klevete i dalje je relativno visok, što ukazuje na slabe mehanizme samoregulacije. I dalje nema jednoobraznog pristupa kaznama, što ukazuje na to da sudska praksa ESLJP još nije dovoljno poznata.”¹⁰

Ova ocjena se nije našla u posljednjem Izvještaju, za 2019. godinu, ali Evropska komisija i dalje potencira da je neophodno uspostaviti djelotvorne samoregulatorne mehanizme.

Dokument Vrhovnog suda „Izvještaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore“¹¹ pružio je statističke podatke za period od uvođenja dekriminalizacije klevete pa do sredine 2017. godine. Sudeći po ovom izvještaju, crnogorski sudovi su od 2011. do juna 2017. godine ukupno u radu imali 109 predmeta naknade štete po tužbi protiv novinara/medija, od kojih je riješeno 80.

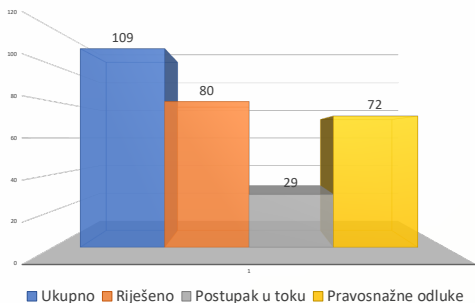
Grafik 1: Broj predmeta po godinama – Podaci Vrhovnog suda

9 Kerševan Smokvina i ostali, Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije, Savjet Evrope, str.11, URL: <https://rm.coe.int/analiza-medijskog-sektora-u-cr-noj-gori-sa/16807b4d7d>

10 Evropska komisija, Izvještaj o Crnoj Gori za 2018. godinu, str. 27, URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/country_report_montenegro_2018.pdf

11 Vrhovni sud Crne Gore, Izvještaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore, januar 2015 jul 2017, str. 57, URL: <http://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/8601.pdf>

Tužbeni zahtjev je usvojen ili djelimično usvojen u 24 predmeta i ukupno je dosuđeno 45.300 eura. Statistika je pokazala da je 19 tužbenih zahtjeva odbijeno, da su 32 tužbe povučene, dok su tri odbačena rješenjem suda. Jedan predmet je okončan sudskim poravnanjem, a jedan rješenjem o apsolutnoj nenadležnosti suda. Izvještaj Vrhovnog suda je pokazao da je 29 postupaka u toku, dok su u 79 predmeta odluke pravosnažne.

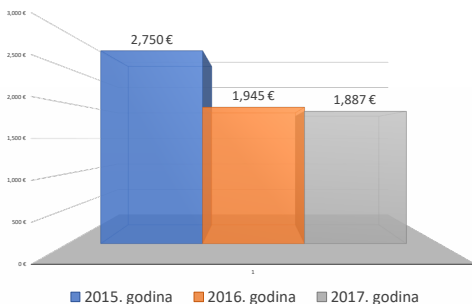

Grafik 2: Status predmeta – Podaci Vrhovnog suda

Kada je u pitanju dosuđeni iznos, u 80 slučajeva je prihvaćen tužbeni zahtjev.

„U predmetima u kojima je djelimično usvojen tužbeni zahtjev ili je tužbeni zahtjev odbijen, tužbama je zahtijevano da se dosudi ukupno 1.245.061 eura, a dosuđeno je znatno manje, odnosno 3,64% od zahtijevanog iznosa. (...) Ako se posmatraju pojedinačni iznosi po presudama, onda se oni kreću od 500 do 2.000 eura, dok je u jednom predmetu dosuđeno 5.000, a u jednom 7.000 eura.“¹²

¹² Ibid, str. 40.

Grafik 3: Prosječna visina dosuđene naknade – Podaci Vrhovnog suda

Izvještaj je pokazao da je prisutan trend smanjenja broja tužbi, ali i smanjenja visine dosuđene naknade. Takođe, podaci pokazuju da je od 109 predmeta, tužba u njih 13 podnijeta i protiv medija i protiv novinara, dok su u ostalim slučajevima tužbe podnijete samo protiv medija. Samo je u jednom slučaju tužen novinar, ali je ta tužba povučena.

Prema riječima eksperata Savjeta Evrope, praksa je pokazala da je "relativno lako tužiti za klevetu, a relativno teško odbraniti se od takvih navoda".

„Slučajevi klevete novinare mogu spriječiti da slobodno govore o važnim pitanjima, što je još jedan dokaz da ona ima 'efekat obeshrabrivanja' na slobodu izražavanja jer je lako tužiti za klevetu. Visoki iznosi naknade štete tužiteljima, kao i činjenica da sudovi još uvijek nisu sproveli praksu u kojoj javne ličnosti i zvaničnici moraju imati viši prag tolerancije na kritiku, može dovesti do autocenzure među novinarima, jer mediji za koje rade nemaju resurse za borbu pravnim sredstvima.“¹³

¹³ Kerševan Smokvina i ostali, Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije, Savjet Evrope, str:91, URL: <https://m.coe.int/analiza-medijskog-sektora-u-crnoj-gori-sa/16807b4d7d>

O tome koliko na novinare utiče mogućnost tužbe zbog klevete, pokazuju i istraživanja Sindikata medija Crne Gore. Naime, SMCG je tri godine za redom radio na istraživanju "Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara", koje je pokazalo da mogućnost tužbe zbog klevete u mnogome izaziva efekat zastrašivanja kod novinara. Istraživanje¹⁴ je pokazalo da na rad skoro svakog drugog novinara utiče mogućnost tužbe zbog povrede časti i ugleda.

U medijskoj zajednici koja nema jedinstven sistem samoregulacije mediji i novinari/ke različito tumače Kodeks novinara i u skladu sa tim objavljuju i medijske sadržaje koji su predmet tužbi. Sve to dovodi do unižavanja profesionalnih standarda i sve većih pritisaka na one koji se bave ovim poslom. Sa jedne strane, pritisci dolaze od urednika, što dovodi do cenzure i samocenzure, ali i do pritisaka da se pređe granica u kritici nekih ličnosti koje onda podnose tužbe. Međutim, sa druge strane, pritisci dolaze i od tužilaca koji često ne razumiju šta je sloboda medija kao ni to da su dužni da, zbog svog položaja, trpe veću kritiku nego obični građani.

Iskustvo je pokazalo da je problem i činjenica što je malo građana/ki upoznato sa njihovim pravima i mogućnostima koje mogu iskoristiti da bi nadoknadili štetu po ovom osnovu, prije nego što slučaj dođe do suda. Tu se prije svega misli na mehanizme koji su garantovani Kodeksom novinara/ki Crne Gore¹⁵ ali i medijskim zakonima, a tiču se ispravke i odgovora. Mediji su dužni da omogućе objavljivanje ispravke i odgovora, a poštovanjem ovih principa moglo bi se uticati na smanjenje broja sudskih postupaka i jačanje samoregulatornih mehanizama.

14 Ibid.

15 Kodeks novinara/novinarki Crne Gore. URL: https://www.mminstitute.org/files/Kodeks_novinar.pdf

Pregled stanja na nivou Crne Gore

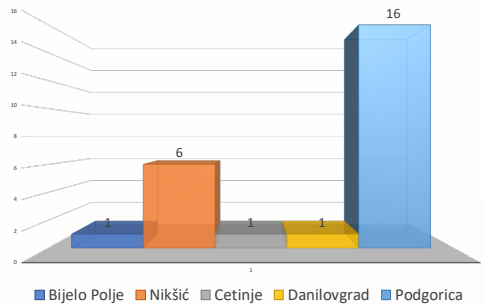
Sindikatu medija je iz Vrhovnog suda objašnjeno da taj sud ne vodi posebnu evidenciju o predmetima koji se tiču povrede časti i ugleda ali u ime sudstva učestvuju u pregovaračkom poglavlju 23 i na kraju izvještajne godine se dostavljaju podaci koji uključuju informacije i sudskim postupcima po tužbama za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda, protiv tuženih novinara/medija.

„S tim u vezi ističemo da su u 2018. godini, sudovi imali u radu 38 predmeta ove vrste: 25 predmeta je prenijeto iz prethodnih godina, dok je 13 primljeno u 2018. godini. Od tog broja riješeno je 16 predmeta. Od riješenih 16 predmeta u 10 predmeta je tužbeni zahtjev djelimično ili potpuno usvojen (dosuđeno je 11.700 eura i u jednom predmetu objava presude), u četiri predmeta je odbijen tužbeni zahtjev, dok je u dva predmeta donijeto rješenje o povlačenju tužbe. Odluka je pravosnažna u sedam predmeta, dok su 22 predmeta nezavršena“, navodi se u dopisu predsjednice Vrhovnog suda Vesne Medenice upućenoj u julu SMCG.

Analiza perioda 2016-2018

Analiza SMCG, kao i podaci dobijeni od osnovnih sudova u Podgorici i Bijelom Polju pokazuju da je od početka 2016. godine do kraja 2018. godine podnijeto 25 tužbi protiv medija i/ili novinara zbog naknade nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda. Od tog broja, najviše je slučajeva pokrenuto u Osnovnom sudu u Podgorici odnosno čak 24 takva slučaja. Šest slučajeva delegirano je Osnovnom sudu u Nikšiću, jedan Osnovnom sudu na Cetinju i jedan danilovgradskom Osnovnom sudu.

Jedan slučaj pokrenut je u Osnovnom sudu u Bijelom Polju.

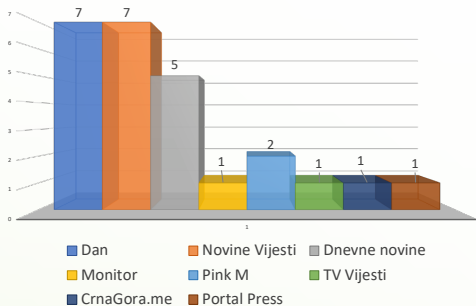
Grafik 4: Broj podnijetih tužbi u periodu 2016-2018

Od ukupnog broja pokrenutih postupaka, njih 14 ili 56% je pravosnažno, dok su preostali predmeti u toku. Za neke od predmeta koji su u toku ročišta se i dalje održavaju, dok je u nekima prvostepeni postupak okončan i predmeti se nalaze u Višem sudu koji bi trebalo da da finalnu riječ kada su u pitanju ovi slučajevi.

Naše istraživanje je pokazalo da je sudska praksa neujednačena na nivou osnovnih sudova, jer dok su čelni ljudi pojedinih sudova voljni da daju podatke i o prvostepenim i o slučajevima koji su u toku, pojedini predsjednici insistiraju o čuvanju podataka sve dok presuda ne bude pravosnažna. Takva praksa posebno otežava pristup i analizu, a i čudi obzirom da se sve informacije o slučajevima, dobijene tokom analize i monitoringa, anonimiziraju. SMCG je uspio da prikupi podatke za 21 slučaj, dok su informacije o četiri slučaja koji su još u toku nedovoljno poznate.

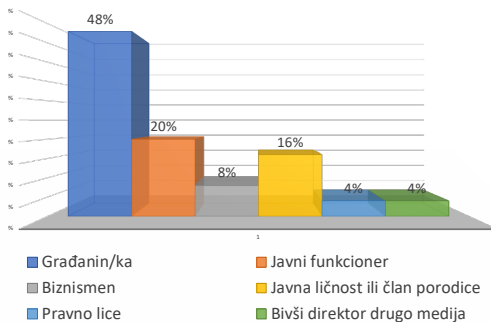
Analiza je pokazala da su najčešće za povredu prava ličnosti - časti i ugleda tuženi mediji, a da se u

pojednim slučajevima pojavljuju i urednici i novinari kao drugotuženi. Tako je u više od polovine slučajeva (56%) tužen samo medij, dok je u preostalih osam slučajeva, za koje smo dobili informacije, tuženi i medij (kao prvotuženi) i urednik/ca odnosno novinar/ka (kao drugotuženi). Kada je u pitanju tip medija, interesantno je da su u svim slučajevima tuženi privatni mediji, odnosno da Javni servis – Radio i televizija Crne Gore i lokalni javni emiteri nijesu bili predmet ni jedne tužbe. Sa druge strane, najčešće su tuženi štampani mediji (18 slučajeva ili 72%). U dva slučaja tužen je portal, a u tri slučaja elektronski medij – odnosno televizija.

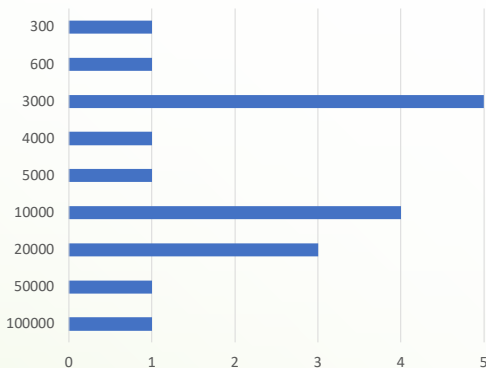
Grafik 5: Broj podnijetih tužbi - prikaz po medijima

Sa druge strane, tužioci su u najvećem broju slučajeva građani, koji na ovaj način traže zadovoljenje svojih prava. U 12 slučajeva tužbu zbog povrede časti i ugleda podnio je građanin. Javni funkcioneri pokrenuli su pet tužbi zbog naknade nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti. U jednom slučaju tužbu po ovom osnovu protiv medija je podnio bivši direktor drugog medija, u jednom nacionalna kompanija kao pravno lice, a u dva slučaja zadovoljenje prava po ovom osnovu tražili su biznismeni. U četiri slučaja tužbe su pokrenule javne ličnosti ili članovi njihovih porodica.

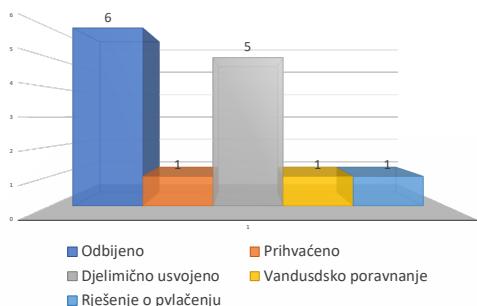
Grafik 6: Ko najčešće tuži medije i novinare/novinarke

Od medija i novinara/ki, u svim pokrenutim slučajevima za koje je SMCG mogao da prikupi podatke, tužbenim zahtjevom je traženo 274.900 eura, na račun nadoknade nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti. Najveći traženi iznos bio je 100.000 eura, a najmanji samo objava presude. U pet predmeta se tužbom, pored novčanog iznosa, traži i objavljivanje presude, dok je samo u jednom slučaju traženo da medij samo objavi presudu.

Grafik 7: Iznosi tužbenih zahtjeva

Kako je u 14 slučajeva donijeta pravosnažna presuda, moguće je samo za njih dobiti konačne ishode. Tako je u šest slučajeva tužba odbijena, u pet njih je tužbeni zahtjev djelimično usvojen, dok je u jednom slučaju tužba usvojena (iako u tom slučaju nije tražena novčana nadoknada). U jednom slučaju je došlo do vansudskog poravnjenja, dok je jedan slučaj riješen rješenjem o povlačenju tužbe.

Grafik 8: Status predmeta

Analiza sudskih presuda pokazala je da je u svim pravosnažno okončanim predmetima od novinara i medija traženo da, na ime nadoknade nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda, plate 8.200 eura. Taj iznos predstavlja nešto manje od 3% ukupno traženog iznosa.

Kada su u pitanju razlozi za tužbe, tužioci uglavnom navode pogrešnu interpretaciju činjenica, dovođenje u vezu sa djelima koja nijesu počinili, nepoštovanje pretpostavke nevinosti... Ono što je zajedničko većini tužbi jeste to što su tužioci naveli da su tekstovi bili korektniji od naslova, odnosno da je uglavnom naslovom povrijeđeno njihovo pravo na čast i ugled.

Sudska praksa je pokazala da se tužioci i tuženi, ali i sami sudovi, češće pozivaju na odredbe Zakona o medijima koje se tiču ove problematike, Ustav i praksu Evropskog suda. Kodeks novinara pomenut je u nekoliko slučajeva, Praksa suda nije bila ujednačena ni kada je u pitanje tumačenje Kodeksa, jer je u nekim slučajevima kao olakšavajuća okolnost po tuženog tumačeno to što tužioc nije iskoristio pravo na demanti. Međutim, u drugom slučaju to što je medij, nakon medijacije, ispravio grešku na način na koji je to traženo od njega (povlačenje teksta sa web stranice) je ocijenjeno kao nesporno priznanje krivice.

Analiza

● Šta smo utvrdili analizom presuda

Viši sud nije u potpunosti preinačio ili vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje ni jedan od analiziranih predmeta. Po žalbi je u svega nekoliko slučajeva preinačena presuda u dijelu koji se odnosi na iznos koji je prvostepeni sud odredio kao optimalan za naknadu štete za povredu časti i ugleda i u svakom od tih slučajeva novčani iznos kazne je umanjen.

Ono što se može zamjeriti medijima koji su se u posmatranom periodu našli u ulozi tuženih je to što nisu doslovno poštovali Zakon o medijima, na šta je ukazivano u obrazloženjima presuda, i na taj način su sebe doveli u nepovoljan položaj. Tako je, primjera radi, u slučaju E.K. (tužilja je sestričina visokopozicioniranog funkcionera, a i njena majka se smatra javnom ličnošću) protiv dnevnika D. sud ukazao na nepoštovanje člana 28. Zakona o medijima koji predviđa da demanti mora biti objavljen na istoj strani na kojoj je ranije objavljen sporni članak, odnosno u ovom slučaju i na naslovnoj strani što nije urađeno. Vezano za isti tekst se navodi da je u naslovu objavljen "neistinit činjenični iskaz" koji je praćen tekstom u kojem je sadržana tačna informacija.

Upravo u toj presudi sudije su uložile najviše truda kada je u pitanju konsultovanje prakse Suda u Strazburu i svoju odluku pravdaju pozivajući se na brojne slučajeve koji su razmatrani pred tim Sudom. Presuda je osuđujuća za medij koji je trebao da plati 1.000 eura naknade jer, između ostalog, nije nastupao dobronamjerno.

Da je ocijenjeno da je medij netačno interpretirao podatke primijećeno je u još jednom slučaju, samo što je to bilo u tekstu umjesto u naslovu. To je i razlog zbog kojih je isti medij, dnevna novina D, morala da objavi presudu koja je bila u korist kompanije u državnom vlasništvu.

Sa druge strane, među presudama koje su pravosnažno završile u korist medija su jedna u kojoj je tužen izdavač dnevnika V. i dvije u kojima su tužene D.N. Ono što je zanimljivo u jednom slučaju u kojem je podnijeta tužba zbog teksta objavljenog u D.N. je da je u pitanju nepotpisan tekst, a da je sud prihvatio argumentaciju urednice rubrike u kojoj je on objavljen i glavne urednice koje su tokom svjedočenja kazale da ne znaju ko je napisao tekst jer je na njemu radilo više autora, te zbog toga nije mogla biti utvrđena odgovornost.

Takođe, jedan broj sporova je završen odbacivanjem tužbi kao neosnovanih/nepotpunih jer tužitelji nijesu dostavili sve neophodne podatke. Primjera radi jednom advokatu je tužba odbačena jer nije dostavio sopstvenu adresu (u slučaju kada je on tužio medij), dok u drugom slučaju odbornik nije dostavio dokazni materijal – tekstove koji su kako je tvrdio uzrokovali duševne bolove i nanijeli mu nematerijalnu štetu iako ga je sud na to upozorio.

Pored svjedočenja oštećenih, autora tekstova koji su uzrok tužbi i urednika, sporni tekstovi su neizostavan dokazni materijal. U jednom slučaju (koji još nije pravosnažno okončan) rađeno je i psihijatrijsko vještačenje koje je utvrdilo stepen i trajanje povrede psihičkog integriteta tužitelja.

Ono što je pozitivno za novinare je da oni ni u jednom slučaju nisu bili prvotučeni, a da su rijetko drugotučeni ili trećetučeni.

Od podnošenja tužbe do pravosnažnosti proteknu dvije do tri godine, ali kako jedan broj predmeta još nije završen izvjesno je da će se taj prosjek povećati.

Prilikom izrade ovog istraživanja namjera SMCG nije bila da ulazi u opravdanost i smislenost presuda donijetih pred osnovnim i višim sudovima čiji je rad analiziran. Namjera je bila da ukažemo na učestalost tužbi i aktuelne trendove u nadi da će sve strane uočiti sopstvene propuste i raditi na tome da se greške ne ponavljaju.

● Analiza postupaka

Monitori/anketari SMCG su tokom trajanja projekta pratili sva ročišta koja su održana u izvještavanom periodu (jul-novembar 2019.), tačnije prisustvovali su suđenjima u četiri slučaja, a to su ujedno i svi aktivni predmeti. U svim tim predmetima su tuženi štampani mediji.

Slučaj u kojem je biznismen iz Budve M.K. tužio izdavača medija M. Praktično još nije ni počeo jer, iako je tužba predata početkom decembra 2018. godine, pripremno ročište još nije održano. Taj predmet je iz podgoričkog delegiran Osnovnom sudu u Nikšiću i stranke su prvi put imale priliku da se pojave pred sudijom početkom oktobra 2019. godine (10 mjeseci nakon podnošenja tužbe) ali je to, kao i naredno, ročište odloženo. U tom slučaju prvotučeni je izdavač, a drugotučena je autorka sporne serije tekstova koji su objavljivani od februara 2016. do polovine jula 2018. godine, a odnose se na nezakonite radnje u Opštini Budvi te povezanim licima. Još nije preciziran tužbeni zahtjev ali je u tužbi traženo da se presuda objavi po pravosnažnosti.

Slučaj u kojem je poslanik opozicije M.K. tužio kompaniju M.N. koja je osnivač dnevnog lista D.N. traje već gotovo tri godine (od januara 2017. godine). Tužioc je u tužbi naveo da "pravična naknada nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove iznosi 20.000 eura". Medij je tužen zato što je u tri teksta, objavljena krajem 2016. godine, poslanika M.K. dovodio u vezu "sa organizacijom terorističkih napada" te da, između ostalog, to predstavlja "bezrazložni lični napad na tužioca".

Slučaj koji aktivno traje već tri godine odnosi se na spor između budvanskog biznismena B.Č. i Y.M. doo izdavača dnevnog lista D, i u tom slučaju tužioc je tražio nadoknadu od 100.000 eura. Monitori/anketari SMCG su nekoliko puta prisustvovali ovom suđenju i ono što je primijećeno je da obje strane (naročito tuženi) predlaganjem dokaza i insistiranjem na pribavljanju informacija zvaničnim putem prolongiraju postupak, na šta je i sudija ukazala više puta. Tužba je podnijeta zbog teksta objavljenog u avgustu 2016. godine, a odnosi se na navodne nelegalne poslove tužioca za kojeg se u spornom tekstu navodi da je povezan sa malverzacija koje se, između ostalog, tiču nekretnina u Budvi.

Jedan od predmeta koji nije završen ni na prvostepenom nivou je zatvoren za javnost zbog zaštite interesa maloljetnog lica.

Ono što je uočeno analizom predmeta koji su u i dalje u radu je da se sudije u pojedinim slučajevima često mijenjaju što vodi odugovlačenju postupka pa neki traju i duže od tri godine. U nekim predmetima i po troje sudija je promijenjeno do donošenja prvostepene presude.

Već je rečeno da je primijećena različita praksa i kada je riječ o transparentnosti osnovnih sudova i njihovoj spremnosti na saradnju. Tako su, primjera radi, sudovi u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću bili u potpunosti otvoreni za saradnju i dali na uvid kompletnu dokumentaciju uz objašnjenje kako se ta dokumentacija/spisi predmeta mogu koristiti. Sa druge strane sudovi na Cetinju i u Danilovgradu, (kojima je podgorički sud delegirao po jedan od predmeta koji su bili na spisku onih koje treba obraditi), bili su suzdržaniji.

PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Zaštita i poštovanje slobode izražavanja u velikoj je mjeri unaprijeđena sredinom prošlog vijeka usvajanjem Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (tzv. Evropske konvencije o ljudskim pravima – EKLJP)¹⁶. Naime, nakon što je usvojena u Rimu u novembru 1950. godine na do tada revolucionaran način štitila je ljudska prava i slobode. Nekoliko godina ranije usvojena je i Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima¹⁷, a ova dva dokumenta definisala su put kojim je išla poslijeratna Evropa ali i svijet. Evropska konvencija je, međutim, unijela dvije revolucionarne novine i to prije svega što je bila prvi pravno obavezujući sporazum o ljudskim pravima i što je uvela mehanizam uz pomoć koga se sprovede norme iz Konvencije – Evropski sud za ljudska prava¹⁸.

Iako je ovim dokumentom regulisan širok opseg ljudskih prava, za novinare/ke i predstavnike medijske zajednice najvažnije je pravo na slobodu izražavanja sadržano u članu 10 Evropske konvencije. Iako pravo na slobodu izražavanja nije apsolutno pravo, njegova osnovna namjera je da „slobodu izražavanja definiše veoma široko na način da obuhvati skoro sve oblike izražavanja, ali takođe i da vrlo široko definiše šta sve predstavlja mešanje u ostvarivanje ovog prava, obezbeđujući time krajnje široku mrežu prima facie zaštite“¹⁹. Ovim članom je prije svega propisano da svako ima pravo na slobodu izražavanja, i da to pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informa-

cija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice²⁰. Dodatno, ovaj član precizira da ove slobode ne znače i da države ne smiju da traže dozvole za rad od radio, televizijskih i filmskih kompanija. U stavu II ovog člana predviđene su i „fornalnosti, uslovi, ograničenja ili sankcije“ zbog kojih se može ograničiti ostvarivanje slobode izražavanja.

„Ostvarivanje ovih sloboda, budući da uključuje obaveze i odgovornosti, može podlijevati takvim fornalnostima, uvjetima, ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.“²¹

Prema riječima direktora Media Defence Law Initiative Petera Noorlandera, postoje određeni glavni standardi Savjeta Evrope vezani za slobodu govora i klevetu. Oni se, kako je istakao, mogu sažeti u četiri standarda:

1. obezbjediti dosta prostora za javnu raspravu o pitanjima od javnog interesa;
2. praviti ključnu razliku između izjava o činjenicama i iznošenja mišljenja;
3. novinarima obezbjediti pravo na odbranu „odgovornog novinarstva“;
4. sankcije uvijek moraju biti srazmjerne.“²²

Kada je u pitanju praksa Evropskog suda za ljudska prava, on se ovom slobodom počeo baviti desetak

16 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, URL: http://www.azlp.me/docs/zajednicka/medjunarodni_dok/evropska_konvencija_o_ljudskimpravima.pdf

17 Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, URL: https://www.ombudsman.co.me/docs/deklaracija_o_ljudskimpravima.pdf

18 Mendel, Toby, *Sloboda izražavanja Vodič za tumačenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i njegovog konteksta*, str. 5, URL: <http://sudovi.me/files/L3ZyaHMvZG9jLzYOMzAucGRm=Ibid, str. 7>

20 Konvencija o zaštiti ljudski prava i osnovnih sloboda, član 10, URL: http://www.azlp.me/docs/zajednicka/medjunarodni_dok/evropska_konvencija_o_ljudskimpravima.pdf

21 Ibid.

22 Peter Noorlander, *Reforma odgovornosti za klevetu i uvredu, Akcija za ljudska prava*, str. 27, URL: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/2017/01/hra-reforma_odgovornosti_za_klevetu_i_uvredu.pdf

godina nakon što je osnovan. Naime, prema dostupnim podacima²³, prvi predmet koji se tiče prava na slobodu izražavanja Sud je analizirao 1962. godine i to je bio slučaj De Becker protiv Belgije, dok je u dosadašnjem radu presudio u preko 1.000 predmeta na osnovu člana 10. U svom radu Sud je više puta isticao značaj i ulogu koju mediji imaju za praktičnu primjenu člana 10.

“Štampa ima bitnu ulogu u demokratskom društvu. Iako ne sme da prekorači određene granice, naročito kada su u pitanju ugled i prava drugih, njena dužnost je da saopštava informacije i ideje u svim pitanjima od javnog interesa, u skladu sa svojim obavezama i odgovornostima. Ne samo da ima zadatak da prenosi takve informacije i ideje, već i javnost ima pravo da ih prima. U suprotnom, štampa ne bi bila u stanju da obavlja svoju bitnu ulogu čuvara javnog interesa.”²⁴

Predmet ovog istraživanja jeste povreda prava ličnosti – časti i ugleda, a Evropski sud ima bogato iskustvo u ovoj oblasti. Zapravo, neke procjene su da se, iz gotovo svih zemalja, najviše predstavi koje Sud dobije odnosi na klevetu odnosno zaštitu ugleda drugih lica. Sud se, prilikom odlučivanja uglavnom oslanja na trodijelni test koji zahtijeva odgovore na tri pitanja:

1. da li je bilo miješanja u slobodu izražavanja (koje postoji ukoliko je dosuđena naknada);
2. da li je miješanje propisano zakonom i koji legitimni cilj se štiti i
3. da li je miješanje bilo neophodno u demokratskom društvu i da li je proporcionalno legitimnom cilju”.²⁵

Praksa Suda i tumačenje Konvencije utrla su put ka većoj slobodi prenošenja informacija koje se tiče pitanja od javnog interesa, pri čemu su kritike na

račun javnih funkcionera, političara, vlade i “običnih” članova društva dopuštene ali u određenim granicama. Zato je, prema mišljenju Suda, prilikom utvrđivanja postojanja klevete neophodno ustanoviti neka pravila i dokazati da ona zapravo postoji.

Kako je pokazala praksa u slučaju Ligens protiv Austrije (1986)²⁶, činjenice i mišljenje nijesu isto. Naime, u ovom slučaju novinar, podnosioc predstavke bio je osuđen zbog klevete jer je iznosio prilično oštre kritike na račun političara iz Austrije. Sud je, međutim, procijenio drugačije, prije svega jer političari moraju pokazati više spremnosti na kritiku, ali i da, na samom početku, treba praviti razliku između činjenica i mišljenja.

“Postojanje činjenica može da se dokaže, dok istinitost vrijednosnih sudova ne može da se dokazuje.”²⁷

Dosadašnja sudska praksa pokazala je da je veliki broj predstavi protiv država prihvaćen jer su sudovi tumačili sve kao „informaciju” čime su zahtijevali dokazivanje čak i vrijednosnih sudova. Sud veoma široko tumači i šta su to vrijednosni sudovi, pa se, na primjer u slučaju Feldek protiv Slovačke (2001)²⁸, fraza „fašistička prošlost” može široko shvatiti i kao to da je neko učestvovao u fašističkoj organizaciji. Sud je, ipak, dosljedan u naglašavanju neophodnosti da se poslenicima javne riječi omogućući da dokažu činjenične tvrdnje koje su iznijeli u tekstovima.

Praksa Evropskog suda, ali i praksa nacionalnih sudova proistekla iz predstavi koje su podnošene sudu, pokazala je da se mediji/novinari mogu odbraniti ukoliko dokažu da su prilikom objavljivanja

23 Mendel, Toby, *Sloboda izražavanja Vodiča za tumačenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i njegovog konteksta*, str. 8, URL: <http://sudovi.me/files/L3ZyaHMvZG9jLZY0MzAucGRm=>

24 Ibid, str. 11.

25 Vrhovni sud Cme Gore, *Izvještaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Cme Gore, januar 2015 - jul 2017*, str. 48: <http://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/8601.pdf>

26 *Ligens protiv Austrije*, URL: <http://www.bgccentor.org.rs/bgccentor/wp-content/uploads/2013/12/Ligens-protiv-Austrije.pdf>

27 *Sloboda izražavanja Vodič za primjenu člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima*, Akcija za ljudska prava, str. 5, URL: [http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Vodi%C4%8D-kroz-primjenu-%C4%8Dana-10-EKJLP.pdf](http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/Vodi%C4%8D-kroz-primjenu-%C4%8Dana-10-EKJLP.pdf)

28 *Feldek protiv Slovačke*, URL: <http://europsko-pravo.blogspot.com/2014/11/>

priča poštovali profesionalne standarde ili postupali razumno.

U nekim slučajevima, poput Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda (1992), Sud je dozvolio medijima da se oslanjaju na glasine²⁹. Drugi slučaj je pokazao da čak i vrijednosni sudovi moraju imati uporište u činjenicama. Na primjer, u predmetu Flux i Samson protiv Moldavije (2007), Sud je smatrao da su izjave koje je novinar koristio da opiše aktivnosti bivšeg ministra građevine vrijednosni sudovi "kojima je izraženo mišljenje novinara o aktivnostima G.C. i uticaju tih aktivnosti na njegove komšije".

"Ova mišljenja su, čak šta više, bila bazirana na činjenicama koje se nisu pokazale neistinitim, od kojih su neke pomenute u samom. U takvim okolnostima, Sud smatra da se od novina ne može očekivati da dokazuju istinitost svojih vrednosnih sudova i da, čak, njihova mišljenja nisu bila bez činjeničnih osnova."³⁰

Odluke i sudska praksa dale su određenu slobodu novinarima i medijima da biraju način na koji će izveštavati o pitanjima koja se tiču javnog interesa.

"Načini objektivnog i uravnoteženog izveštavanja mogu znatno da variraju, u zavisnosti, između ostalog, od datog medija; nije na Sudu, kao što nije ni na domaćim sudovima, da štampi nameće svoje mišljenje o tehnikama izveštavanja koje novinari treba da usvoje."³¹

Nekada se ta sloboda ogleda u objavljivanju neslužbenih izvještaja³², nekada u objavljivanju službenih izvještaja bez provjere njihove istinitosti³³, dok se nekada daje sloboda i da novinari/mediji ne konsultuju mišljenje strane o kojoj se u tekstu izvještava³⁴. Sud je takođe mišljenja da novinari mogu prenositi klevetničke izjave a ne biti i sami optuženi za klevetu³⁵. Međutim, ono što je izuzetno važno za sve medijske poslanike jeste mišljenje Suda prema kome mediji mogu da koriste veoma oštar jezik, hiperbolu, satiru ili figurativno izveštavanje za prenošenje određene poruke.

"Na medijima je da odluče o izboru oblika izražavanja. Na primer, Sud je prihvatio kao legitimno pravo odluku da se kritika iskomentariše u obliku satirične karikature."³⁶

Praksa je pokazala da, iako zaštita ugleda i prava ličnosti drugih osoba spada u opravdana ograničenja slobode izražavanja, ona ipak ne može biti proizvoljna i neograničena. Posebno je važno o tome voditi računa prilikom kažnjavanja, jer se i kazne mogu smatrati miješanjem u slobodu izražavanja. Kazne zato treba da budu "srazmjerne nanesej povredi ugleda i propisane domaćim zakonima"³⁷.

29 Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda, URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57795>

30 Flux i Samson protiv Moldavije, URL: <https://www.5rb.com/case/flux-samson-v-moldova/>

31 Mendel, Toby, Sloboda izražavanja Vodič za tumačenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i njegovog konteksta, str. 88-89, URL: <http://sudovi.me/files/L3ZyaHMvZG9JLzYOMzAucGRm=>

32 Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške, URL: http://www.svetevrope.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_prevodi_sodb/159/index.html

33 Colombani protiv Francuske, URL: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/16-Evropski-sud-za-ljudska-prava-i-uvreda.pdf>

34 Krone Verlag GmbH & Co. KG protiv Austrije, URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=291172

35 Thoma protiv Luksemburga, URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-59363>

36 Mendel, Toby, Sloboda izražavanja Vodič za tumačenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i njegovog konteksta, str. 92, URL: <http://sudovi.me/files/L3ZyaHMvZG9JLzYOMzAucGRm=>

37 Ibid., str. 64.

Iako je primjetan trend (relativnog) smanjenja broja podnijetih tužbi protiv medija i/ili novinara i urednika po osnovu povrede prava ličnosti (časti i ugleda), taj broj i dalje nije na zadovoljavajućem nivou jer treba težiti potpunom iskorjenjivanju te prakse.

Kako bi se došlo do tog cilja neophodno je da mediji jačaju samoregulaciju u svojim redakcijama, te da se uzdržavaju od pogrešne/netačne interpretacije suštine tekstova u naslovima.

Podatak da su građani ti koji najčešće tuže medije i/ili novinare i urednike govori da nije tačna dosadašnja percepcija novinarske zajednice da su mediji najčešće "na meti" političkih i privrednih moćnika. Taj podatak, ujedno, upućuje i na to da se mora dodatno raditi na profesionalizaciji medija i podizanju nivoa svijesti o neophodnosti poštovanja Zakona o medijima i Kodeksa novinara/novinarki Crne Gore.

Sudovi, iako im to nije obaveza ali bi bila pomoć novinarstvu kao profesiji, još ne uzimaju kao olakšavajuću okolnost medijaciju koju pojedini mediji vode sa čitaocima o koje su se ogriješili, a koji se kasnije pred sudovima pojavljuju u svojstvu tužitelja. Postupak medijacije je rijedak u medijima i treba ga ohrabrivati, kao i formiranje ma kakvog oblika samoregulacije koji će biti funkcionalan i koji će ostvarivati svoju svrhu. Samoregulacija, naravno, ne isključuje pravo oštećenog da i pred sudom traži zadovoljenje, ali je u tom slučaju je legitimno postaviti pitanje svrhe i krajnjeg cilja takve tužbe.

BIBLIOGRAFIJA

PRAVNI AKTI

Kodeks novinara/novinarki Crne Gore, URL: https://www.mminstitute.org/files/Kodeks_novinar_a.pdf

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, URL: http://www.azlp.me/docs/zajednicka/medjunarodni_dok/evropska_konvencija_o_ljudskim_pravima.pdf

Zakon o medijima Crne Gore, URL: <http://media.cgo-cce.org/2013/06/14-Zakon-o-medijima.pdf>

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, URL: https://www.ombudsman.co.me/docs/deklaracija_o_ljudskim_pravima.pdf

SLUČAJEVI PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

Bladet Tromsø i Stensaas protiv Norveške, URL: http://www.svetevrope.si/sl/evropsko_sodisce_za_clovekove_pravice/slovenski_prevodi_sodb/159/index.html

Colombani protiv Francuske, URL: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/16-Evropski-sud-za-ljudska-prava-i-uvreda.pdf>

Feldek protiv Slovačke, URL: <http://europsko-pravo.blogspot.com/2014/11/>

Flux i Samson protiv Moldavije, URL: <https://www.5rb.com/case/flux-samson-v-moldova/>

Koprivica protiv Crne Gore, URL: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/presuda-Koprivica1.pdf>

Krone Verlag GmbH & Co. KG protiv Austrije, URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id=clanak_jezik=291172

Lingens protiv Austrije, URL: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/12/Lingens-protiv-Austrije.pdf>

Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda, URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57795>

Thoma protiv Luksemburga, URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59363>

PUBLIKACIJE

Camović M, Laković Konatar B, Indikatori nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara 2018, Sindikat medija Crne Gore, Podgorica, URL: https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/11/print_MNE_rezime_2018.pdf

Evropska komisija, Izvještaj o Crnoj Gori za 2018. godinu, URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/country_report_montenegro_2018.pdf

Kerševan Smokvina i ostali, Analiza medijskog sektora u Crnoj Gori sa preporukama za usklađivanje sa standardima Savjeta Evrope i Evropske unije, Savjet Evrope, URL: <https://rm.coe.int/analiza-medij-skog-sektora-u-cr-noj-gori-sa/16807b4d7d>

Mendel, Toby, Sloboda izražavanja Vodič za tumačenje člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i njegovog konteksta, URL: <http://sudovi.me/files/L3ZyaHMvZG9JLzY0MzAucGRm=>

Peter Noorlander, Reforma odgovornosti za klevetu i uvredu, Akcija za ljudska prava, URL: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/2017/01/hra-reforma_odgovornosti_za_klevetu_i_uvredu.pdf

Sloboda izražavanja Vodič za primjenu člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, Akcija za ljudska prava, URL: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Vodi%C4%8D-kroz-primjenu-%C4%8D-lana-10-EKLJP.pdf>

Vrhovni sud Crne Gore, Izvještaj o primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u praksi Vrhovnog suda Crne Gore, januar 2015 jul 2017: <http://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/8601.pdf>